

Oslo kommune
Velferdsetaten

Sentrums- og storbyavdelingen

Internt notat

04.07.2014

SLUTTRAPPORT FOR PROSJEKTET

"EØS-BORGERE / FATTIGE TILREISENDE SOM TIGGER I OSLO"

Til: Børge Njå
Fra: Børge Erdal
Saksbeh.: Teodora Lutica\ Line Ruud Vollebæk

Denne kartlegging rapporten beskriver situasjonen for fattige tilreisende, hovedsakelig rumensktalende, og av tiggemiljøet i Oslo sentrum. Rapporten baserer seg på observasjoner og direkte kontakt med personer i målgruppa – menn, kvinner og barn som oppholdt seg i Oslo i perioden august – desember 2013.

FORMÅL:

Kartleggings- og informasjonsarbeid ovenfor fattige tilreisende fra EØS-land som oppholder seg i Oslo og livnærer seg ved tigging, med et spesielt fokus på barn

- Oppsøkende arbeid, primært i Oslo sentrum
- Oppsøkende arbeid der tiggere har sine midlertidige oppholdsplasser i Oslo
- Kartlegge omfanget av i hvor stor grad mindreårige blir tatt med til og oppholder seg i Oslo
- Rapportere til stedlig barnevern om levekårene til mindreårige som oppholder seg i miljøet
- Informere og veilede om rettigheter og plikter ut i fra ett barneperspektiv, og da spesielt etter Lov om barnevern
- Informere voksne om muligheter for å komme i arbeid
- Gi bistand fra rådgiver med relevant språk- og kulturkunnskap som kan informere om sentralt og lokalt regelverk som personer som tigger må forholde seg til
- Samarbeide med stedlig barnevern, politi og SaLTo-koordinatorer der det er nødvendig

 UTSEKSJONEN <small>ÅRSOPPLAG AV TILBEHØR FOR TELEFON 913 83 913</small>	Uteseksjonen	Postadresse: Maridalsveien 3 0178 Oslo	Telefon: 23 46 04 40 Telefaks: 23 46 04 69	Org.nr.: 979588933
		E-post: postmottak.us@velferdsetaten.oslo.kommune.no Web: www.uteseksjonen.no		

ORGANISERING:

Arbeidet har vært organisert som et prosjekt over en periode på fem måneder (august-desember 2013). Prosjektmedarbeideren, den rumensktalende sosionomen Teodora Lutica, har vært ansatt i Bydel St. Hanshaugen, Oppvekstseksjonen. Bydelen søkte om og fikk tildelt midler gjennom en statlig tilskuddsordning for å ivareta humanitære forhold rettet mot EØS-borgere som er kommet til Norge for å tigge.

Det praktiske arbeidet har blitt utført ved Uteseksjonen, der prosjektmedarbeideren har jobbet sammen med ansatte i Uteseksjonens team 4, som arbeider med oppsøkende sosialt arbeid og kartlegging i Oslo sentrum.

Prosjektmedarbeideren har rapportert direkte til teamleder og seksjonsleder på Uteseksjonen, og til bydel St. Hanshaugen på månedlige styringsmøter. Prosjektets styringsgruppe har bestått av Bydel St. Hanshaugens koordinerende enhet for mindreårige i Oslo sentrum, samt Uteseksjonens seksjonsleder.

ARBEIDSMETODIKK:

Det praktiske arbeidet har blitt utført i to faser, som har vært delvis overlappende:

1. Kartlegging:

- oppsøkende patruljer (22 dagpatruljer, 11 kveldspatruljer kl. 14.00-22.00, 7 standardpatruljer kl. 16.00-24.00), der prosjektmedarbeider sammen med ansatt i Uteseksjonen har vært i direkte kontakt med målgruppen (EØS-borgere/fattige tilreisende som tigger);
- individuelle samtaler og gruppesamtaler gjennomført på arenaer der det forekommer tiggning, basert på en veiledende intervjuguide;
- intervjuguiden inneholder åpne kartleggingsspørsmål om: opprinnelse, levekår, helse, familie, arbeid, opphold, fremtidsplaner;
- informasjon om generelt regelverk og lokalt hjelpetiltak gis både muntlig eller gjennom brosjyrer.

2. Oppfølging:

- de kartlagte personene som vurderes som sårbare - spesielt barnefamilier, gravide, uføre og mulige ofre for menneskehandel registreres i OKTUS som ikke-klienter eller oppfølgingsklienter;
- individuelt rettet informasjon om regelverk og lokalt hjelpetiltak gis både muntlig eller gjennom brosjyrer; ved behov blir personen/gruppen fulgt til hjelpetiltakets lokaler;
- det sendes bekymringsmelding til tilhørende barneverntjeneste vedrørende barn i sårbar/bekymringsfull situasjon, og barnets/familiens situasjon følges opp (i samarbeid med barneverntjenesten der det blir opprettet sak);
- dersom andre instanser blir involvert innhentes det samtykke; personalia og full navn kreves.

FUNN:

Etter å ha snakket med ca. 110 personer fra alle aldersgrupper mellom 12 og 81 år, både kvinner og menn i målgruppe, kom det frem følgende:

- **Hvor kommer de fra?**

Kartleggingen har avklart at de fleste informantene tilhører romfolket, og hovedsakelig kommer fra 4 fylker i Romania: Gorj (Targu Jiu) 30%, Bacau 20% , Valcea 12%, Buzau 7%, andre steder i sør-øst Romania eller ikke avklart 31%.

Alle personene vi kom i kontakt med som var involvert i situasjoner der i tigging var rumensktalende. De fleste oppga at de tilhørte romfolket. Mange brukte romani da de hadde noe personlig å avklare seg imellom. De rumenske informantene som ikke tilhørte romfolket fremhevet at de ikke var rom, selv om de delte de samme arenaene ("arbeidsoppgaver", hjelpetiltak, overnattings- og transportmuligheter). Det var en gruppe som først oppga at de var bulgarske, men der det ved videre samtale kom frem at de faktisk var rumensktalende, og opprinnelig var fra Romania. Unntaket var en person som vi kom i kontakt med som oppga at han var fransktalende.

- **Hvordan kom de til Oslo?**

Når informantene ble spurt om reisen til Norge oppga nesten alle at de var nyankomne. Men i samtale kom det frem at oppholdsperioden i Norge varierte fra en måned til 5-8 år. Mange oppga at de er i landet i perioder før de reiser tilbake til hjemlandet; og at de reiser flere ganger per år. Den del av familien som reiser har som oppgave å samle og sende ukentlig eller månedlig penger til resten av familien som passer på barna i hjemlandet. Rollene mellom hjemmeværende og tilreisende familiemedlemmer kan rulleres.

Alle fortalte om tidligere reiseerfaringer gjennom flere år, med eller uten barn, i andre europeiske land. Dette gjaldt spesielt Italia, Frankrike, Spania og Portugal, der de tigget eller arbeidet i landbruket som sesongarbeidere. De reiste til Norge sammen med hele eller deler av familien grunnet en forverret økonomisk situasjon i hjemlandet og i andre europeiske land. Mange er godt informert om mulige inntekter fra tigging, flaskepanting, salg av gatemagasiner og som gatemusikanter av bekjente som har tidligere erfaringer fra Oslo/Norge. Vi fikk snakke med en ung mann som fortalte om falske arbeidsløfter fra andre rumenere på det svarte arbeidsmarkedet i Norge; han opplyste at han hadde reist til Norge med fly, og at billetten var betalt av "arbeidsgiveren"/-formidleren, men at det etter ankomst viste seg at arbeidsvilkår/lønn ikke var som forespeilet. Bortsett fra den som fikk falske arbeidsløfter, oppga de fleste at de selv hadde tatt avgjørelsen om å reise til Norge for å tigge eller selge blad.

De fleste ankommer og returnerer med organisert transport; de kommer enten i egne biler/minibusser eller via direkte bussreiser tur-retur fra de opprinnelige byene i hjemlandet arrangert av privatpersoner. Reisen til Norge betales etter at de har tjent penger i Norge – dvs. en type gjeld/betalingsutsettelse. Returbilletten betales før avreise, og en billett koster mellom 1000 og 1500 NOK. Barnefamilie foretrekker å reise med privat bil/minibuss fremfor fly eller annen offentlig kommunikasjon, fordi de på denne måten i stor grad slipper å måtte fremvise skriftlig samtykke (fra begge foreldre) i grensekontroller.

- **Hvor oppholder de seg?**

Gjennom observasjoner og samtaler med målgruppa, trekkes det frem tre viktige arenaer forbundet med ulike typer aktiviteter:

- **Møtesteder:** Om morgenen, på dag- og kveldstid – dvs. før, på midten av og på slutten av «arbeidsdagen» - pleier personer i målgruppen å samle seg på ulike steder i sentrum, bl.a. i Storgata, ved Jakobs Kirke, i Vaterlandsparken, ved Nasjonalteateret T-banestasjon og på Olav Ryes plass (sistnevnte sted gjaldt en gruppe fra Bacau). På disse tids- og møtepunktene har det blitt observert kontakt mellom målgruppen og andre personer som skiller seg utseendemessig (bra kledd og stelt) fra de som tigger/sover ute.

- **Tiggearenaer:** Etter «felles møtene», fordeler personene i målgruppen seg på faste plasser i sentrum som benyttes til tigging. Hovedsakelig er dette trafikkerte plasser som f.eks. foran mat-/klesbutikker, bussholdeplasser/T-banestasjoner, langs de største gatene (mest brukt er Karl Johans gate, Storgata og Bogstadveien).

Informantene oppga at de som regel livnærer seg på forskjellige måter: Kvinnene og de eldre (kvinner og menn) tigger, gjerne i kombinasjon med salg av «Folk er folk» eller andre gatemagasiner. De unge mennene driver med bladsalg og flaskepanting eller er gatemusikanter.

Tiggingen skjer ikke bare i sentrum, men også i bydelene og i kommunene utenfor Oslo – gjerne ved store kjøpesentre/butikker. Personene i målgruppa (foreldre og myndige barn, svigerdøtre/-sønner, svigerforeldre, tanter, onkler) er organisert slik at de er i kontakt og passer på hverandre i løpet av dagen, enten fysisk eller gjennom telefon. På kvelden samler de seg igjen på de vanlige møtestedene og reiser til de faste overnattingsstedene, som varierer bl.a. etter værforholdene.

- **Overnatting:** På sommeren eller i varme perioder i resten av året overnatter de fleste i teltleir ved Sognsvann, inndelt etter familie/opprinnelsesområde i hjemlandet. Mange oppgir at de foretrekker overnatting i telt grunnet frihet når det gjelder organisering og aktiviteter: de kan lage egen mat, har bevegelsesfrihet og kan oppføre seg som de vil uten å følge noen regler. En annen fordel er at det er gratis. Noen forteller imidlertid om bøter grunnet plassering av telt på forbudt plass. Resten overnatter enten andre steder utendørs, eller på akuttovernattingscenteret til Kirkens Bymisjon/Røde Kors. Hvilke andre steder det overnattes utendørs fremkommer ikke klart, men personer i målgruppa - særlig unge menn og kvinner - er observert bl.a. utenfor Nasjonalteateret T-banestasjon, i Vaterlandsparken og i biler/minibusser plassert ulike steder i byen.

Da været ble kaldere reiste mange av de som overnattet utendørs eller i telt til hjemlandet eller leide overnattingsplass i private leiligheter/hus der de betalte mellom 50-100 NOK pr. person pr. natt, eller på akuttovernattingscenteret til Kirkens Bymisjon/Røde Kors. De som drev med bladsalg fortalte at organisasjonene bak «Folk er folk»/«Romfolk» (gatemagasiner) tilbød de plass i private hus/leiligheter.

De som reiser med egne biler/minibusser bruker disse både som transportmiddel og overnattingssted. Bilene parkeres på ulike parkeringsplasser, gjerne betalingsfrie. Både parkeringsplassen ved Vaterlandsparken og Lakkegata blir ofte brukt. Ingen av bilene benyttet til dette har hatt rumenske registreringsskilt – vi har observert bulgarske, finske, tyske og franske skilt på disse bilene.

- **Mindreårige:**

De voksne i målgruppen vi kom i kontakt med i løpet av prosjektperioden var klar over at det ikke er tillatt å benytte barn til å tigge eller tjene penger på andre måter. De var inneforstått med at det ikke var ønskelig at de overnattet i telt/andre improviserte type ly over tid. Majoriteten vi kom i kontakt med svarte at de hadde barn eller barnebarn som var ivaretatt i hjemlandet.

I prosjektperioden kom vi kun i kontakt med en mindreårig i målgruppa som tilhørte romfolket; en gutt på 15 år som oppga at han spilte trekkspill og overnattet i telt sammen med foreldrene sine. Vi observert selv ikke gutten som gatemusikant eller i tigging. Tilfellet ble meldt til barneverntjenesten i bydel Nordre Aker, som opprettet undersøkelsessak. Barnet ble imidlertid ikke lenger sett i byen, og saken ble avsluttet. Gjennom Kirkens Bymisjon fikk vi informasjon om en mindreårig som tigget sammen med sin mor, men vi var selv ikke i kontakt med vedkommende.

Det ble også identifisert to barnefamilier med totalt tre mindreårige som skilte seg ut fra øvrig målgruppe ved at de ikke var involvert i tigging/bladsalg/flaskepanting eller gatemusikanter. De fortalte at de var arbeidssøkere. Det dreier seg om to brødre på 12 og 17 år, og ei jente på

14 år. Det har ikke vært mistanke om menneskehandel i disse tilfellene. Det ble sendt bekymringsmeldinger til St. Hanshaugen barneverntjeneste på to mindreårige søsken grunnet generelt dårlige levekår og omsorgssituasjon. I det andre tilfellet ble familien fulgt til Gamle Oslo barneverntjeneste der de fikk råd og veiledning. Barneverntjenesten vurderte at det ikke var bekymring knyttet til barnets situasjon. På slutten av prosjektperioden hadde familiens situasjon blitt forverret, og det var økt bekymring for den mindreårige jenta. Vi vurderte å sende en bekymringsmelding til barneverntjenesten, men familien returnerte til hjemlandet før dette ble gjennomført.

I arbeidet kom vi også i kontakt med foreldre som var bekymret for sine barn som oppholdt seg i hjemlandet eller andre europeiske land. Flere foreldre fryktet at deres barn som var uten tilsyn av sine foreldre var i fare for å bli utnyttet i tigging, kriminelle handlinger eller farefullt arbeid/aktiviteter i hjemlandet eller andre europeiske land. Slik aktivitet skjedde med eller uten foreldrenes samtykke. Et eksempel er en voksen kvinne vi har vært i kontakt med i Oslo sentrum, som fortalte oss at hun hadde mistet kontakt med sin da 14 år gamle datter. Familien hadde gitt skriftlig samtykke – dokument med ett års gyldighet - til at datteren reiste fra hjemstedet i Romania til Tyskland, sammen med en nabo/bekjent av familien. Familien hadde ikke hørt noe fra verken de voksne datteren reiste sammen med eller fra datteren selv. De vet verken hvor hun er eller hva hun holder på med. Vi hadde personalia på datteren, og meldte henne savnet gjennom norsk politi. Et annet eksempel er en kvinne som fortalte at hennes mindreårige sønn, som var igjen i hjembyen, var hardt skadet etter en ulykke som hadde skjedd mens han stjal kobberledninger. Han hadde blitt rekruttert til dette av voksne i hjembyen.

Vi kom også i kontakt med tre gravide kvinner i løpet av prosjektperioden. Disse tilhørte romfolket og livnærte seg ved tigging og salg av gatemagasiner. De oppga at de hadde andre barn og planla å føde i hjemlandet; men de var også interessert i fordelene ved fødsel i Norge.

I løpet av hele 2013 sendte Uteseksjonen totalt 10 bekymringsmeldinger på 8 mindreårige i alderen 1-17 år fra målgruppen EØS-borgere/fattige tilreisende tiggere og arbeidssøkende. 5 bekymringsmeldinger ble sendt på 3 mindreårige høsten 2013 (i prosjektperioden). 9 meldinger ble sendt til St. Hanshaugen barneverntjeneste, og en til barneverntjenesten i bydel Nordre Aker.

Alle barnefamiliene ble registrert i Klientbehandlingssystemet til Uteseksjonen og journalført som «oppfølging».

- **Hvilken type informasjon og hjelp etterspørres?**

Alle personene, unntatt de eldre både kvinnene og mennene, vi kom i kontakt med som tigget penger eller var arbeidssøkere spurte etter jobb muligheter. De som tigget oppga at de heller ville jobbe enn tigge. Tigging gir lav inntekt og en lav levestandard. Men i samtalene kom det frem at en stor andel (ca. 95%) manglet både grunnleggende ferdigheter samt tidligere erfaring i et yrke, språkkunnskap, og få hadde erfaring med bruk av datamaskin. De fleste var analfabeter og snakket ikke andre språk enn rumensk og romani. Få av dem oppga at de kunne tilstrekkelig engelsk til å kommunisere med potensielle arbeidsgivere, andre nordmenn osv. Mange snakker noe italiensk, fransk og/eller spansk grunnet tidligere opphold i mange år i Spania, Italia og Frankrike (tigge eller jobbe som sesongarbeid i landbruket eller i byggebransjen).

I kontakt med oss etterspør de også bolig, mat, gratis helsetjenester, hjelp til å innhente ID-dokumenter/fødselsattester, hjelp til å komme i kontakt med familiemedlemmer innsatt i fengsel i Norge, opplysninger om krav på grunnleggende vilkår angående barneoppdragelse (bopel, skole gang for barn mellom 6-16, rutiner, voksen tilsyn osv.) og støtte for barnefamilier ved flytting eller fødsel i Norge, og hjelp til hjemreiser.

- **Hvilken type hjelp er formidlet?**

Personene vi har vært i kontakt med ble informert om regelverk og rettigheter og plikter med fokus på barn. Temaer det ble gitt informasjon om varerte ut fra den enkeltes situasjon og omfatter: regler knyttet til opphold i Norge, arbeidsmuligheter, bolig/overnatting, skole- og helsesystemet, barneoppdragelse, asylordninger, og ulike støtteordninger (i Norge og Romania) som uførepensjon, alderspensjon, barnetrygd og dagpenger. Opplysningene ble gitt på rumensk både muntlig og skriftlig (brosjyrer\ lapper).

I tillegg har vi gitt informasjon og/eller praktiske bistand i forbindelse med: registrering hos NAV/UDI som arbeidssøkere, statlig og privat hjelpeapparat (Caritas Infosenter for arbeidsinnvandrere, akuttovernattingsstilbudet til Kirkens Bymisjon og Røde Kors, Helsesenteret for papirløse migranter, Møtestedet, Frelsesarmeens tilbud om dusj, mat, klær osv.).

27 av i totalt 110 kartlagte personer ble vurdert som spesielt sårbare: barnefamilier, barn, mulige ofre for menneskehandel og gravide. Disse ble registrert hos Uteseksjonen og fikk oppfølging angående: fremskaffelse av fødselsattest (fulgt og assistert i kontakt med sykehus og Folkeregisteret), oversettelse av dokumenter, følge til- og tolking på hjelpesentre, følge til helsesenter, kontakt med Kriminalomsorgen/fengsler i Oslo og Bergen, melde fra om savnet barn til politiet, assistanse til å fylle ut og sende søknad om oppholdstillatelse for familiemedlemmer som er tredjelandsborger, sende bekymringsmeldinger til barneverntjenesten, formidling til aktivitetskurs (strikke og sy), engelsk og norsk kurs og potensielle arbeidsgivere gjennom Kirkens Bymisjon.

En gruppe som ble vurdert som sårbare spurte om hjemreiser. De fortalte om falske forventninger og falske arbeidsløfter på det svarte arbeidsmarkedet, og ville reise tilbake til hjemlandet. En kvinne i denne gruppen fortalte om barnet sitt på 12 år som var i hjemlandet uten voksen tilsyn og utnyttet av andre voksne på hjemstedet til livsfarlige aktiviteter (kobbertyveri).

- **Samarbeidsinstanser involvert:**

- Barneverntjenesten (St. Hanshaugen, Gamle Oslo og Nordre Aker): 5 bekymringsmeldinger for 3 mindreårige, og råd og veiledning for 1 barnefamilie;
- Grønland politistasjon: anmelding av savnet mindreårig - 1 tilfelle;
- Kirkens Bymisjon – sy kurs og engelskkurs for 7 personer i målgruppen, mat tilbud på Møtestedet og samtale med rumensktalende ansatt;
- Kirkens Bymisjon og Røde Kors: Helsesenteret for papirløse og akuttovernattingscenteret;
- Oslo og Bergen fengsler: 2 tilfeller – innhenting av tapt ID-dokument og gjenoppretting av kontakt med innsatt
- Caritas Oslo – informasjon, vurdering og veiledning for arbeidssøkere;
- Frelsesarmeen: dusj, toalett, hvile, mat, klær og sko, hvilebussen;
- Evangeliesenteret: mat, klær, hvile;
- Barnevernvakten: 2 mindreårige søsken, plassert på akutt institusjon på 4-6 1. ledd og 4-6 2. ledd;
- Sykehuset (AHUS), Folkeregisteret, UDI, skole: få ordnet fødselsattest, søknad for oppholdstillatelse (1), registrering på skole av mindreårige (2);

Avslutning:

Hver kontakt med enkeltpersoner og familier i målgruppa har bidratt til en bedre oversikt og nyttig kunnskap om deres levekår i Norge og i hjemlandet. Vi har fått innblikk: familiesituasjoner, motivasjonen for å reise til Norge, deres behov når de er her og deres framtidsplaner. Prosjekt stillingen har gitt oss muligheten til å informere om det norske systemet for helse, opplæring, barneoppdragelse, arbeidsmarkedet, det frivillige og offentlige hjelpeapparatet. Vi har greid å assistere sårbare personer i kontakt med norske institusjoner som de ellers ikke ville ha greid å kontakte på egen hand (folkeregisteret, UDI, NAV, barnevernet, skolen, helsesystemet, politiet og fengsel).

